

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
імені В. Н. КАРАЗІНА

## **МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

з дисципліни «Банківська система (рівень С – Банківські операції II)»  
для студентів спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування,  
освітньої програми «Банківська справа та фінансовий консалтинг»  
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

**Рецензенти:**

**В. Я. Вовк** – доктор економічних наук, заслужений економіст України, професор кафедри міжнародного менеджменту Київського національного торговельно-економічного університету;

**О. В. Щербак** – заступник начальника Північно-східного департаменту ПАТ «Банк Восток».

*Затверджено до друку рішенням Науково-методичної ради  
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна  
(протокол № 3 від 26 лютого 2021 року)*

М 54

**Методичні рекомендації** до семінарських та практичних занять з дисципліни «Банківська система (рівень С– Банківські операції II)» для студентів спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньої програми «Банківська справа та фінансовий консалтинг» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / уклад. Н. Г. Вядрова. – Харків, ХНУ ім. В. Н. Каразіна ННІ «Каразінський банківський інститут», 2021. – 44 с.

Видання містить рекомендації щодо формування у студентів практичних знань про функціонування банків, засвоєння теоретичних засад та методології проведення банківських операцій і надання банківських послуг, набуття практичних навичок виконання банківських операцій для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньої програми «Банківська справа та фінансовий консалтинг» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

УДК 336.71:378.147.091.33-027.22](072)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2021

© Вядрова Н. Г., уклад., 2021

© Дончик І. М., макет обкладинки, 2021

## ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Програма навчальної дисципліни.....	6
2. Начально-тематичний план дисципліни.....	8
3. Теми лекційних занять.....	9
4. Теми семінарських (практичних) занять.....	13
5. Практичні завдання.....	17
6. Самостійна робота.....	25
7. Порядок оцінювання результатів навчання.....	28
8. Перелік питань для підсумкового контролю знань студентів.....	30
Голосарій.....	33
Рекомендована література.....	39

## ВСТУП

Сучасні тенденції розвитку банківської справи, зокрема зростання значущості нематеріальних активів у забезпеченні фінансових результатів банків, поглиблення взаємозв'язків між учасниками банківського бізнесу та ускладнення процесної складової надання послуг, підвищення вимог з боку наявних та потенційних клієнтів в частині вибору способів задоволення потреб у банківських послугах, зумовлюють трансформацію суб'єктно-об'єктної структури ринку банківських послуг. Це спонукає банки до активізації зусиль в напрямку зміцнення конкурентних позицій на ринку, причому не тільки за рахунок покращення фінансового стану, збільшення рівня довіри до банків з боку клієнтів, а й шляхом обрання відповідних стратегій та інструментарію підвищення конкурентоспроможності банківських установ.

Глобалізація економічної діяльності та освіти, розширення та поглиблення міжнародного фінансового співробітництва, інтеграція банківських капіталів країни у глобальне економічне середовище, обумовлює виникнення об'єктивної потреби у спеціалістах банківської справи, які є носіями принципово нових характеристик. Це, зокрема, підприємницькі цінності, економічне мислення, ініціативність, лідерство, комунікативність, орієнтованість на результат.

Ці якості у майбутнього фахівця можна сформувати шляхом активного використання банківських технологій у навчальному процесі, які перетворюють студента з об'єкта на суб'єкт навчальної діяльності, що свідомо й активно оволодіває знаннями, вміннями й навичками, не обхідними для майбутньої професійної діяльності.

**Мета дисципліни:** формування у студентів системи базових знань про функціонування банків, засвоєння теоретичних засад і методології проведення банківських операцій та надання банківських послуг, набуття практичних навичок виконання банківських операцій.

**Завдання дисципліни:** засвоєння знань щодо економічного змісту та механізму здійснення базових банківських операцій і банківських послуг; набуття вмінь щодо аналізу стану банківської системи та досвіду застосування нових технологій проведення банківських операцій у вітчизняних та закордонних банках.

**Міждисциплінарні зв'язки.** Цей курс органічно пов'язаний з курсами «Банківські операції рівень В», «Аналіз банківської діяльності», «Банківське право» тощо.

**У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:**

- закони та підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють банківську діяльність;
- методи дослідження банківської діяльності;
- економічний зміст та механізми здійснення базових банківських операцій та надання банківських послуг;
- теоретичні основи сучасної банківської системи та досвід застосування нових технологій проведення банківських операцій у вітчизняних та закордонних банках;

**вміти:**

- з огляду на діючі нормативи, виконувати процедуру емісії акцій, їх розподіл серед акціонерів, реєстрацію нових власників, здійснювати відрахування до фондів та резервів, визначати співвідношення між власними та залученими ресурсами;
- оформлювати банківські документи;
- працювати з фінансовими звітами банку;
- здійснювати аналіз та оцінку діяльності банку;
- визначати розмір наявних банківських ресурсів та потребу в них;
- давати оцінку та аналізувати стан ліквідності та платоспроможності банку;
- враховуючи обов'язкові нормативи ліквідності, структурувати активи відповідно до зобов'язань, розраховувати питому вагу окремих видів активів;
- спираючись на методiku оцінки кредитоспроможності та на внутрішні нормативи, розраховувати показники фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, прибутковості активів та капіталу.

# **1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

## **Тема 1. Формування власного капіталу**

Структура основного та додаткового капіталу як складових регулятивного банківського капіталу. Вимоги щодо залучення субординованого боргу до додаткового капіталу банку. Укладання договору щодо залучення коштів на умовах субординованого боргу. Випуск облігацій на умовах субординованого боргу. Достатність капіталу банку згідно з рекомендаціями Базельського комітету. Основні відмінності Базельських угод I; II; III.

## **Тема 2. Механізм залучення коштів у банках**

Банківські депозити юридичних та фізичних осіб. Механізм нарахування процентів за банківськими депозитами. Відносини банку з клієнтами: право клієнта на інформацію, відповідальність банку за своїми зобов'язаннями, арешт, стягнення та зупинення операцій за банківськими рахунками. Банківська таємниця та конфіденційність інформації. Правовий статус Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, керівні органи, функції та учасники Фонду. Джерела та порядок формування коштів Фонду. Гарантії Фонду та відшкодування коштів за вкладками. Процедури Фонду щодо виведення неплатоспроможних банків із ринку. Ліквідація банків.

## **Тема 3. Забезпечення касової діяльності банку**

Порядок здавання та отримання банками підкріплень готівкою національної валюти через територіальні управління Національного банку України. Порядок передавання готівки банками своїм філіям (відділенням), а також іншим банкам. Організація інкасації коштів та перевезення валютних цінностей у банківських установах України. Основні аспекти створення та діяльності підрозділу інкасації банківської установи.

## **Тема 4. Операції банків з електронними платіжними засобами**

Порядок видачі та обслуговування банками платіжних карток. Технологія безготівкових розрахунків з використанням пластикових карток, готівкові операції з платіжними картками.

## **Тема 5. Забезпечення кредитних операцій**

Форми забезпечення кредитного зобов'язання: застава нерухомого та рухомого майна, порука. Процедура реєстрації обтяжень рухомого та нерухомого майна. Звернення стягнення на заставлене майно. Страхування ризиків пов'язаних з кредитними операціями (обов'язковість страхування ризиків різних видів забезпечення; вимоги банку до договору

страхування). Акредитація страхових компаній комерційним банком. Порядок розрахунку резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, юридичних і фізичних осіб.

### **Тема 6. Організація управління кредитним ризиком**

Сутність, види та оцінка кредитного ризику. Елементи системи управління кредитним ризиком. Методи управління, мінімізації кредитних ризиків. Управління кредитним ризиком на індивідуальній та портфельній основі.

### **Тема 7. Операції банків з надання лізингових та факторингових послуг**

Лізинговий кредит: види лізингу та переваги для суб'єктів лізингових відносин. Етапи процесу лізингового кредитування. Методичні основи розрахунку суми лізингових платежів. Сутність факторингу, його особливі ознаки, класифікація. Внутрішній та міжнародний факторинг (основні відмінності). Характеристика нормативно-правових документів, що регулюють факторингове обслуговування. Етапи факторингових операцій, структура ціни факторингового кредиту. Вимоги до договору факторингового обслуговування. Ризики під час здійснення факторингових операцій (постачальника, клієнта, банку).

### **Тема 8. Операції банків на ринку нерухомого майна**

Поняття та види іпотеки, іпотечних ринків, сутність та особливості іпотечного кредитування. Фонд фінансування будівництва банку. Інститут спільного інвестування. Співпраця банку з ІСІ на первинному ринку нерухомості (розрахунково-касове обслуговування; іпотечні кредити клієнтам; первинний ринок). Фонд операцій з нерухомістю (ФОН). Порядок видачі та погашення іпотечного житлового кредиту.

### **Тема 9. Особливості банківських міжнародних розрахунків**

Недокументарні та документарні форми міжнародних розрахунків. Розрахунки документарним інкасо. Інкасові умови розрахунків: документи проти платежу та документи проти акцепту. Переваги та недоліки інкасових розрахунків. Розрахунки документарним акредитивом: експортний та імпорتنний документарні акредитиви, переваги та недоліки для суб'єктів цих розрахунків. Спеціальні види акредитивів, що застосовуються під час міжнародних розрахунків.

## 2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Усього	зокрема			
Лекційні		Практичні та семінарські	Самост. робота	Індивідуальна робота	
Тема 1. Формування власного капіталу	20	4	4	10	2
Тема 2. Механізм залучення коштів у банках	22	4	4	14	
Тема 3. Забезпечення касової діяльності банку	20	4	4	12	
Тема 4. Операції банків з електронними платіжними засобами	22	4	4	14	
Тема 5. Забезпечення кредитних операцій	16	2	2	12	
Тема 6. Організація управління кредитним ризиком	20	4	4	12	
Тема 7. Операції банків з надання лізингових та факторингових послуг	22	4	4	14	
Тема 8. Операції банків на ринку нерухомого майна	20	2	2	16	
Тема 9. Особливості банківських міжнародних розрахунків	18	2	2	14	
Залік					
<b><i>Усього годин</i></b>	180	30	30	118	2

### 3. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва тем	Питання для розгляду	К-ть годин
1.	<b>Тема 1</b> Формування власного капіталу	1. Структура основного та додаткового капіталу як складових регулятивного банківського капіталу. 2. Вимоги щодо залучення субординованого боргу до додаткового капіталу банку. 3. Укладання договору щодо залучення коштів на умовах субординованого боргу. 4. Достатність капіталу банку згідно з рекомендаціями Базельського комітету. Основні відмінності Базельських угод I; II; III. <i>Література: 2, 3, 8, 10; основна: 1, 2, 3, 4; допоміжна: 2, 5, 6, 8, 11, 14</i>	4
2	<b>Тема 2</b> Механізм залучення коштів у банках	1. Банківські депозити юридичних та фізичних осіб. 2. Відносини банку з клієнтами: право клієнта на інформацію, відповідальність банку за своїми зобов'язаннями, арешт, стягнення та зупинення операцій за банківськими рахунками. 3. Банківська таємниця та конфіденційність інформації. 4. Правовий статус Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, керівні органи, функції та учасники Фонду. Джерела та порядок формування коштів Фонду. Гарантії Фонду та відшкодування коштів за вкладами. <i>Література: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 15, 16; основна: 1, 2, 3, 4; допоміжна: 2, 3, 5, 6, 7, 8, 11, 14</i>	4
3	<b>Тема 3</b> Забезпечення касової діяльності банку	1. Порядок здавання та отримання банками підкріплень готівкою національної валюти через територіальні управління Національного банку України.	4

		<p>2. Порядок передавання готівки банками своїм філіям (відділенням), а також іншим банкам.</p> <p>3. Організація інкасації коштів та перевезення валютних цінностей у банківських установах України.</p> <p>4. Основні аспекти створення та діяльності підрозділу інкасації банківської установи.</p> <p><i>Література: 2, 3, 7, 9, 11, 13, 16; основна: 1, 2, 3, 4; допоміжна: 2, 3, 5, 6, 7, 8, 11, 15</i></p>	
4	<b>Тема 4</b> Операції банків з електронними платіжними засобами	<p>1. Порядок видачі та обслуговування банками платіжних карток.</p> <p>2. Технологія безготівкових розрахунків з використанням пластикових карток, готівкові операції з платіжними картками.</p> <p><i>Література: 2, 3, 7, 9, 11, 15, 16, 17; основна: 1, 2, 3, 4; допоміжна: 2, 3, 5, 6, 7, 8</i></p>	4
5	<b>Тема 5</b> Забезпечення кредитних операцій	<p>1. Форми забезпечення кредитного зобов'язання: застава нерухомого та рухомого майна, порука.</p> <p>2. Процедура реєстрації обтяжень рухомого та нерухомого майна.</p> <p>3. Страхування ризиків пов'язаних з кредитними операціями (обов'язковість страхування ризиків різних видів забезпечення; вимоги банку до договору страхування). Акредитація страхових компаній комерційним банком.</p> <p>4. Порядок розрахунку резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, юридичних і фізичних осіб.</p> <p><i>Література: 1, 2, 3, 7, 8, 9, 10, 19, 21; основна: 1, 2, 3, 4; допоміжна: 2, 3, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 15</i></p>	2

6	<b>Тема 6</b> Організація управління кредитним ризиком	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Сутність, види та оцінка кредитного ризику. Елементи системи управління кредитним ризиком. Методи управління, мінімізації кредитних ризиків.</li> <li>2. Управління кредитним ризиком на індивідуальній та портфельній основі.</li> </ol> <p><i>Література: 1, 2, 3, 7, 8, 10, 11, 19, 21; основна: 1, 2, 3, 4; допоміжна: 2, 3, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 15</i></p>	4
7	<b>Тема 7</b> Операції банків з надання лізингових та факторингових послуг	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Лізинговий кредит: види лізингу та переваги для суб'єктів лізингових відносин.</li> <li>2. Методичні основи розрахунку суми лізингових платежів.</li> <li>3. Сутність факторингу, його особливі ознаки, класифікація.</li> <li>4. Внутрішній та міжнародний факторинг (основні відмінності). Характеристика нормативно-правових документів, що регулюють факторингове обслуговування.</li> <li>5. Етапи факторингових операцій, структура ціни факторингового кредиту. Вимоги до договору факторингового обслуговування.</li> <li>6. Ризики під час здійснення факторингових операцій (постачальника, клієнта, банку).</li> </ol> <p><i>Література: 1, 2, 3, 7, 8, 10, 11, 19, 21; основна: 1, 2, 3, 4; допоміжна: 2, 3, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 15</i></p>	4
8	<b>Тема 8</b> Операції банків на ринку нерухомого майна	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Фонд фінансування будівництва банку.</li> <li>2. Інститут спільного інвестування (ІСІ). Співпраця банку з ІСІ на первинному ринку нерухомості (розрахунково-касове обслуговування; іпотечні кредити клієнтам; первинний ринок).</li> <li>3. Фонд операцій з нерухомістю (ФОН).</li> <li>4. Порядок видачі та відшкодування іпотечного житлового кредиту.</li> </ol> <p><i>Література: 1, 2, 3, 7, 8, 10, 11, 19, 21; основна: 1, 2, 3, 4; допоміжна: 2, 3, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 15</i></p>	2

9	<b>Тема 9</b> Особливості банківських міжнародних розрахунків	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Недокументарні та документарні форми міжнародних розрахунків.</li> <li>2. Розрахунки документарним інкасо. Інкасові умови розрахунків: документи проти платежу та документи проти акцепту.</li> <li>3. Розрахунки документарним акредитивом: експортний та імпорнтний документарні акредитиви, переваги та недоліки для суб'єктів цих розрахунків.</li> <li>4. Спеціальні види акредитивів, що застосовуються під час міжнародних розрахунків.</li> </ol> <p><i>Література: 1, 2, 3, 8, 10, 11, 12, 14, 18;          основна: 1, 2, 3, 4; допоміжна: 2, 3, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 15</i></p>	2
<b>Разом</b>			<b>30</b>

## 4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Питання для обговорення	К-сть годин
1	<b>Тема 1</b> Формування власного капіталу	<p style="text-align: center;"><b>Питання до розгляду:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Структура основного та додаткового капіталу як складових регулятивного банківського капіталу.</li> <li>2. Вимоги щодо залучення субординованого боргу до додаткового капіталу банку.</li> <li>3. Укладання договору щодо залучення коштів на умовах субординованого боргу.</li> <li>4. Випуск облігацій на умовах субординованого боргу.</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Проблемні питання:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Достатність капіталу банку згідно з рекомендаціями Базельського комітету.</li> <li>2. Основні відмінності Базельських угод I; II; III.</li> </ol>	4
2	<b>Тема 2</b> Механізм залучення коштів у банках	<p style="text-align: center;"><b>Питання до розгляду:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Банківські депозити юридичних та фізичних осіб. Механізм нарахування процентів за банківськими депозитами.</li> <li>2. Відносини банку з клієнтами: право клієнта на інформацію, відповідальність банку за своїми зобов'язаннями, арешт, стягнення та зупинення операцій за банківськими рахунками.</li> <li>3. Банківська таємниця та конфіденційність інформації. Правовий статус Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, керівні органи, функції та учасники Фонду.</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Проблемні питання:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Процедури Фонду щодо виведення неплатоспроможних банків із ринку.</li> <li>2. Ліквідація банків.</li> </ol>	4

3	<b>Тема 3</b> Забезпечення касової діяльності банку	<p style="text-align: center;"><b>Питання до розгляду:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Порядок здавання та отримання банками підкріплень готівки через систему Національного банку України.</li> <li>2. Порядок передавання готівки банками своїм філіям (відділенням), а також іншим банкам.</li> <li>3. Організація інкасації коштів та перевезення валютних цінностей у банківських установах України</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Проблемні питання:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Роль банківської системи у забезпеченні готівково-грошового обігу.</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Доповіді:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Порядок створення та організація діяльності підрозділу інкасації банківської установи.</li> </ol>	4
4	<b>Тема 4</b> Операції банків з електронними платіжними засобами	<p style="text-align: center;"><b>Питання до розгляду:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Платіжні картки та види операцій банків з платіжними картками.</li> <li>2. Технологія безготівкових розрахунків з використанням пластикових карток.</li> <li>3. Національна система масових електронних платежів.</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Проблемні питання:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Проблеми розвитку ринку платіжних карток в Україні.</li> <li>2. Шляхи вдосконалення та перспективи розвитку операцій банків з платіжними картками.</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Доповіді:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Аналіз сучасного стану ринку платіжних карток в Україні.</li> <li>2. Використання міжнародних платіжних карток в Україні.</li> </ol>	4
5	<b>Тема 5</b> Забезпечення кредитних операцій	<p style="text-align: center;"><b>Питання до розгляду:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Форми забезпечення кредитного зобов'язання: застава нерухомого та рухомого майна, порука.</li> <li>2. Процедура реєстрації обтяжень рухомого та нерухомого майна.</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Проблемні питання:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Перспективні форми забезпечення повернення кредиту.</li> </ol>	2

		<p style="text-align: center;"><b>Доповіді:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Страхування ризиків, пов'язаних з кредитними операціями.</li> <li>2. Акредитація страхових компаній комерційним банком.</li> </ol>	
6	<p><b>Тема 6</b> Організація управління кредитним ризиком</p>	<p style="text-align: center;"><b>Питання до розгляду:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Сутність, види та оцінка кредитного ризику.</li> <li>2. Елементи системи управління кредитним ризиком.</li> <li>3. Методи управління, мінімізації кредитних ризиків.</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Проблемні питання:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Управління кредитним ризиком на індивідуальній та портфельній основі.</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Доповіді:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями.</li> </ol>	4
7	<p><b>Тема 7</b> Операції банків з надання лізингових та факторингових послуг</p>	<p style="text-align: center;"><b>Питання для розгляду:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Лізинговий кредит: види лізингу та переваги для суб'єктів лізингових відносин.</li> <li>2. Методичні основи розрахунку суми лізингових платежів.</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Доповіді:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Сутність факторингу, його особливі ознаки, класифікація.</li> <li>2. Внутрішній та міжнародний факторинг (основні відмінності).</li> <li>3. Характеристика нормативно-правових документів, що регулюють факторингове обслуговування.</li> </ol>	4
8	<p><b>Тема 8</b> Операції банків на ринку нерухомого майна</p>	<p style="text-align: center;"><b>Питання до розгляду:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Співпраця банку з інститутами спільного інвестування на первинному ринку нерухомості.</li> <li>2. Сутність та особливості іпотечного кредитування (СРС)</li> <li>3. Порядок видачі та погашення іпотечного житлового кредиту.</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Проблемні питання:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Сучасний стан та перспективи розвитку операцій банків на ринку нерухомого майна</li> </ol>	2

		<b>Доповіді:</b>	
		<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Поняття та види іпотеки, іпотечних ринків.</li> <li>2. Фонд фінансування будівництва банку.</li> <li>3. Інститут спільного інвестування (ІСІ).</li> <li>4. Фонд операцій з нерухомістю (ФОН).</li> </ol>	
9	<b>Тема 9</b> Особливості банківських міжнародних розрахунків	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Недокументарні та документарні форми міжнародних розрахунків.</li> <li>2. Розрахунки документарним інкасо. Інкасові умови розрахунків: документи проти платежу та документи проти акцепту.</li> <li>3. Розрахунки документарним акредитивом: експортний та імпортний документарні акредитиви, переваги та недоліки для суб'єктів цих розрахунків.</li> <li>4. Спеціальні види акредитивів, що застосовуються під час міжнародних розрахунків.</li> </ol> <p><i>Література: № 2, 11, 14, 15, 21, 22, 24, 25, 28, 33, 113, 149</i></p>	2
<b>Разом</b>			<b>30</b>

## 5. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

### Завдання до теми 1

*Під регулятивним капіталом банку слід розуміти капітал, який повинен мати у власному розпорядженні банк зі здійсненням операцій чи наданням послуг, з огляду на вимоги регулюючого органу, з метою мінімізації негативного впливу банківських ризиків та підтримання фінансової стійкості й ефективності банківської діяльності, а також сприяння захисту інтересів акціонерів, вкладників і кредиторів банку.*

*Основною функцією регулятивного капіталу банку є забезпечення безперервної діяльності банку, оскільки неочікувані збитки відшкодовуються за рахунок регулятивного капіталу, окремі складові елементи якого тримаються як резерв. У зв'язку з цим, регулюючими органами встановлюються мінімальні вимоги до розміру регулятивного капіталу, яких повинні дотримуватися банківські установи в процесі своєї діяльності.*

Визначте складові балансу банку та розмір надлишку або нестачі банківських ресурсів (тис. грн). Норма резервування – 9 %.

Кредити фіз. особам	5500
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	6
Основні засоби та нематеріальні активи	9100
Поточні рахунки клієнтів	1500
Торгові цінні папери	250
Статутний капітал	3500
Інвестиції в асоційовані й дочірні компанії	45
Кошти фізичних осіб	4500
Резерви під знецінення кредитів	45
Облігації власної емісії	512
Коррахунок ЛОРО	580
Прибуток/Збиток минулих років	780
Емісійні різниці	580
Субординований борг	45

Визначити розмір надлишку або нестачі банківських ресурсів та надати рекомендації банку щодо подальшої його діяльності.

## **Завдання до теми 2**

*Нарахування процентів здійснюється з моменту надходження на депозитний рахунок і до моменту повного списання коштів з рахунку вкладника. Відсотки нараховуються за календарну кількість днів або за методом "30/360", за допомогою номінальної процентної ставки (метод рівних частин) чи фактичної процентної ставки (актуарний метод), що дає змогу розподілити витрати з огляду на поточну вартість депозиту в окремі періоди. У разі використання номінальної ставки витрати банку на відшкодування процентів за депозитним внеском визначатимуться за формулою*

$$\frac{\text{Сума депозиту} * \text{термін депозиту} * \text{процентна ставка}}{100 * 365(360)}.$$

*Нарахування процентів відображається в балансі комерційного банку в тому періоді, за який вони нараховані.*

Установи банків „Гарант” і „Алегро” у березні поточного року отримали від клієнтів плату за користування кредитами (доходи від сплати %). „Гарант” – 2300 тис. грн.

„Алегро” – 3800 тис. грн. За цей же період вони сплатили проценти своїм клієнтам за депозитними та іншими операціями: „Гарант” – 1940 тис. грн, „Алегро” – 2720 тис. грн.

Необхідно: проаналізувати процентні доходи і витрати банків та пояснити, який банк більш ефективно здійснює процентні операції; оформити операцію сплати процентів за користування кредитом клієнтом банку „Гарант” (юридичною особою) у сумі 350 грн відповідним документом; оформити операцію сплати відсотків за депозитом клієнту банку „Алегро” (фізичній особі) готівкою в сумі 45,2 грн. Реквізити, яких бракує, беруться на власний розсуд.

## **Завдання до теми 3**

*Касове обслуговування клієнтів здійснюється банками через спеціальний підрозділ – операційну касу, у складі якої можуть створюватися кілька окремих кас: прибуткова, видаткова, вечірня, обмінна каси, каса перерахунку, а також обов'язково створюється сховище, яке обладнується згідно з установленими НБУ вимогами. Усі готівкові кошти та інші цінності, що надійшли до операційної каси і не були в той самий день видані з банку, наприкінці дня поміщаються у сховище. Порядок передавання грошей та інших цінностей до сховища, розміщення і зберігання їх там, доступу в сховище посадових осіб банку, винесення грошей зі сховища, перевірки залишків цінностей у сховищі та інші процедури чітко визначені НБУ в Інструкції з організації емісійно-касової роботи.*

10 січня поточного року банком „Гарант” були здійснені такі операції:

- видано МП „Ліга” готівкою 19990 грн, з них на виплату заробітної плати – 19800 грн, на відрядження – 190 грн; надійшла готівкою торговельна виручка від МП „Книга” у розмірі 900 грн; АТ „Компас” перераховані кошти для оплати обладнання, отримане від АТ „Світоч” в сумі 26000 грн.

Необхідно: проаналізувати, які існують обмеження щодо здійснення підприємствами операцій з готівкою; оформити відповідні клієнтські та банківські документи за операціями. Реквізити, яких бракує, беруться на власний розсуд.

#### **Завдання до теми 4**

*Спеціальний платіжний засіб (платіжна картка тощо) – це платіжний інструмент, що виконує функцію засобу ідентифікації, за допомогою якого держателем цього інструмента ініціюється переказ грошей з відповідного рахунка платника або банку, а також здійснюються інші операції, передбачені відповідним договором. За допомогою спеціальних платіжних засобів формуються документи за операціями із застосуванням спеціальних платіжних засобів або надаються інші послуги держателям спеціальних платіжних засобів. В Україні експлуатуються такі платіжні системи з платіжними пластиковими картками та системами банкоматів, POS-терміналів і мобільних пристроїв зчитування:*

- 1. Міжнародна платіжна система VISA International Service Associatio з процесинговим центром в США, Європі та на інших континентах;*
- 2. Міжнародна платіжна система Master Card International (США) + Europay International (ЕС) з процесинговим центром в США та Європі;*
- 3. Національна платіжна система Простір (Україна) з процесинговим центром в Україні.*

#### **Приклад нарахування відсотків за користування кредитним лімітом**

<b>Сума заборгованості, грн</b>	<b>Кількість днів</b>	<b>Сума нарахованих процентів, грн</b>
1 000 грн (купівля 3 січня)	з 03.01 до 04.02 включно = 33 дні	$1\,000 * 33 * 3,4 * 12 / 365 / 100 = 36,89$ грн
1 500 грн (сума купівель 3 січня та 5 лютого)	з 05.02 до 19.02 включно = 15 днів	$1\,500 * 15 * 3,4 * 12 / 365 / 100 = 25,15$ грн
1 400 грн (заборгованість після погашення 20 лютого)	з 20.02 до 27.02 включно = 8 днів	$1\,400 * 8 * 3,4 * 12 / 365 / 100 = 12,52$ грн

У вашої картки є пільговий період користування до 55 днів, під час якого ви можете повернути борг і не платити відсотки. Вам потрібно відшкодувати заборгованість до 25 числа місяця (включно), наступного за тим, у якому Ви скористалися кредитом.

1 січня з картки ви витратили 500 грн, 20 січня – ще 800 грн. Яку суму ви повинні погасити за кредитом і до якого числа?

### **Завдання до теми 5**

*Забезпечення кредиту – один із шляхів захисту кредитора від кредитного ризику. Основні форми забезпечення кредитів: нерухомість, товарно-матеріальні цінності, цінні папери, готова продукція, сировина, прибутки майбутніх періодів, майнові права тощо.*

*Гарантія як спосіб забезпечення кредиту – це зобов'язання третьої особи відшкодувати борг позичальника за настання гарантійного випадку (гарантійний випадок виникає тоді, коли позичальник сам не може погасити заборгованість і проценти за кредит).*

*Поручительство третьої особи оформлюється як договір поруки між банком-кредитором та поручителем про відповідальність поручителя за виконання на повну суму зобов'язань позичальника. До матеріального забезпечення банки висувають такі вимоги: можливість оцінки забезпечення; високоліквідність; невелика затратність банків за зберігання чи реалізацію майна. Кредит вважається матеріально забезпеченим, якщо позичальник уклав договір застави рухомого чи нерухомого майна, майнових цінностей, цінних паперів тощо.*

*Страховання кредитів банки проводять у двох формах: добровільне страхування відповідальності позичальників за непогашення кредитів; добровільне страхування ризику непогашення кредитів. У першому випадку страхувальником є позичальник, об'єктом страхування є відповідальність перед банком, що видав кредит, за своєчасне і повне погашення боргу і процентів за ним. У другому випадку страхувальник – банк, а об'єкт страхування – відповідальність усіх чи окремих позичальників перед банком за своєчасне і повне відшкодування кредиту та процентів за ним. У цьому разі сума страхових внесків ураховується під час установаження процентної ставки за кредит.*

До установи банку звернувся громадянин Іваненко П. І. із проханням надати кредит для придбання автомобіля строком на 5 років в сумі 50000 грн під 25 % річних. Необхідно: проаналізувати умови кредитування населення на споживчі потреби, вказати документи, які має надати клієнт для отримання кредиту, оформити кредитний та договір застави з відповідними вимогами; визначити доходи банку від проведеної операції.

## **Завдання до теми 6**

*Кредитний ризик – це ймовірність неповернення позичальником отриманого кредиту та процентів за користування позикою в результаті фінансових проблем чи шахрайства. Для оцінки та регулювання кредитного ризику використовуються нормативи НБУ:*

*Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7).*

*Показник розміру кредитного ризику на одного контрагента визначається як співвідношення суми всіх вимог банку до цього контрагента (за мінусом фактично сформованих резервів) та всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цього контрагента, до капіталу банку*

$$H7 = (B + 3n) / PK \cdot 100,$$

*де 3с – сукупна заборгованість за кредитами щодо одного контрагента;*

*PK – регулятивний капітал.*

*Нормативне значення нормативу Н7 не перевищує 25 %.*

*Норматив великих кредитних ризиків (Н8). Кредитний ризик, що прийняв банк на одного контрагента або групу пов'язаних контрагентів вважається великим, якщо сума всіх вимог банку до цього контрагента або групи пов'язаних контрагентів і всіх позабалансових зобов'язань, наданих банком щодо цього контрагента або групи пов'язаних контрагентів, становить 10 % і більше регулятивного капіталу банку.*

*Норматив великих кредитних ризиків визначається як співвідношення суми всіх зобов'язань одного контрагента або групи пов'язаних контрагентів перед банком (за мінусом фактично сформованих резервів) і всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цього контрагента або групи пов'язаних контрагентів, до регулятивного капіталу банку*

$$H8 = (Kв. + 3в.) / PK,$$

*де 3в – сукупна заборгованість за великими кредитами.*

*Нормативне значення нормативу Н8 не може перевищувати восьмикратний розмір регулятивного капіталу банку.*

*Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9). Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручицтв, наданих одному інсайдеру, визначається як співвідношення суми всіх зобов'язань цього інсайдера перед банком (за мінусом фактично сформованих резервів) і всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цього інсайдера, та капіталу банку*

$$H9 = (3 i+ 3n) / \text{Статутний капітал} \cdot 100 \%,$$

*де 3ін – сукупна заборгованість за кредитами щодо першого інсайдера.*

*Нормативне значення Н9 не має перевищувати 5 %.*

*Норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10).*

*Набірний обсяг сукупної суми всіх ризиків щодо інсайдерів призводить до концентрації ризиків і загрожує збереженню регулятивного капіталу банку*

$$H10 = (Зу. і. + Пз) / \text{Статутний капітал} \cdot 100 \%,$$

*де СЗін – сукупна заборгованість щодо всіх інсайдерів.*

*Нормативне значення Н10 не має перевищувати 30 %.*

За даними балансу Банку А відомі такі показники:

загальні активи банку – 1000000 тис. грн;

зобов'язання банку – 700000 тис. грн;

фактична заборгованість за всіма великими кредитами – 550000 тис. грн;

сукупна заборгованість за позиками наданими одному позичальнику (юридичній особі) – 60000 тис. грн;

сума врахованих векселів цього позичальника – 5000 тис. грн;

позабалансові зобов'язання за всіма великими кредитами – 170000 тис. грн.

Визначити максимальний розмір кредитного ризику на одного позичальника та розрахувати норматив великих кредитних ризиків, якщо регулятивний капітал банку збігається з власним капіталом.

### **Завдання до теми 7**

*Згідно з п. 2 ст. 16 Закону України "Про фінансовий лізинг" до складу лізингового платежу входять: сума, що під час кожного платежу відшкодовує частину вартості предмета лізингу, що амортизується за строк, за який здійснюється лізинговий платіж; сума, що сплачується лізингодавцю як процент за залучений ним кредит для придбання майна за договором лізингу; винагорода лізингодавцю за отримане в лізинг майно, а також відшкодування страхових платежів за договором страхування предмета лізингу, якщо він застрахований лізингодавцем; інші витрати лізингодавця, безпосередньо пов'язані з виконанням договору лізингу. Це можуть бути митні платежі, витрати на транспортування предмета лізингу до місця його експлуатації, монтажні, пусконаладжувальні роботи, навчання робітників тощо.*

*Сукупність усіх платежів за договором лізингу переважно складається з:*

*1) авансового платежу;*

*2) періодичних лізингових платежів;*

*3) викупної (залишкової) вартості предмета лізингу. Лізинговий платіж – платіжна операція лізингоодержувача на адресу лізингодавця, що містить вартість амортизації предмета лізингу, плату за залучені для реалізації лізингової угоди кредитні ресурси, лізингову маржу, премію за ризик та інші платежі відповідно до договору лізингу.*

Вартість предмета лізингу становить 200 000 грн, ставка – 13 % річних, або 1,25 % на місяць, строком лізингу вважаємо 6 місяців, залишкова (викупна) вартість – 30 000 грн. Розрахуйте регулярні лізингові платежі, застосовуючи різні методи. Побудуйте графіки лізингових платежів. Який із методів найпривабливіший для лізингодавця та лізингоодержувача?

### **Завдання до теми 8**

*Іпотекою позначаються три взаємопов'язані між собою категорії: грошові зобов'язання, забезпечені заставою нерухомості, майнових прав, іпотечних цінних паперів; застава; іпотечний кредит. Іпотечне кредитування – це правовідносини, що виникають із приводу набуття права вимоги іпотечного боргу за правочинами та іншими документами та є одним з елементів іпотечного ринку. Іпотечний ринок частково належить до фінансових ринків, зокрема до ринку довгострокових боргових зобов'язань, фондового та страхового ринків та містить іпотечні сегменти ринків землі, житла та іншої нерухомості.*

Позичальник (фізична особа зі щомісячним доходом 15000,00 грн та витратами 3800 грн) звернувся до банків А та Б з клопотанням про надання іпотечного кредиту строком на 6 місяців для купівлі житлового будинку вартістю 876 000 грн.

Банк А запропонував такі умови угоди: початковий внесок – 30 %, відсоткова ставка – 14 % річних, метод нарахування відсотків – 30/360, щомісячна комісія – 0,1 % від початкової суми кредиту, метод погашення кредиту – ануїтетний. Банк Б запропонував такі умови угоди: початковий внесок – 30 %, відсоткова ставка – 19 % річних, метод нарахування відсотків – 30/360, метод погашення кредиту – класичний.

Визначити:

- 1) пакет документів, які повинен надати позичальник для оформлення іпотечного кредиту (вимоги щодо надання документів у банк А та банк В однакові);
- 2) розмір щомісячного платежу, що має сплачувати позичальник за умовами банку А;
- 3) графік погашення тіла кредиту та відсотків за умовами банку А;
- 4) розмір щомісячного платежу, що має сплачувати позичальник за умовами банку Б; графік погашення тіла кредиту та відсотків за умовами банку Б. Які умови банків найбільш вигідні для оформлення кредиту?

## **Завдання до теми 9**

*Зі здійсненням розрахункових операцій у формі документарного акредитива банки та їхні клієнти повинні керуватися «Уніфікованими правилами та звичаями для документарних акредитивів» розробленими та затвердженими Міжнародною торговою палатою в редакції від 1993 року, публікація МТП № 500 (надалі – «Уніфіковані правила» або «правила»), та чинним законодавством країни, що регулює зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів господарської діяльності. В «Уніфікованих правилах» визначено:*

- *види акредитивів;*
- *спосіб та порядок їх виконання і передачі;*
- *зобов'язання та відповідальність банків;*
- *умови, яким повинні відповідати надані за акредитивом документи.*

*Крім того, в цьому документі подаються тлумачення різних термінів, вирішуються інші питання, які виникають у практиці акредитивних розрахунків. «Уніфіковані правила» є складовою кожного документарного акредитива. Акредитив, що використовується у розрахунках за зовнішньоторговельними угодами, незалежно від того, який він («документарний акредитив», «акредитив», «акредитивний лист» тощо) – це одностороннє умовне грошове зобов'язання банку-емітента, видане ним за дорученням клієнта-наказодавця акредитива (імпортера) на його користь.*

До банку «Аваль» звернулося АТ «ПМК» з проханням відкрити безвідкличний покритий акредитив строком на 10 днів на суму 12500 грн. для розрахунків з ПАТ «Лілея». ПАТ «Лілея» обслуговується в цьому ж банку. Залишок коштів на початок дня – 14325 грн. Необхідно: пояснити, в яких випадках і на яких умовах здійснюються розрахунки акредитивами, їх переваги та недоліки; оформити операцію відкриття акредитиву відповідними документами. Реквізити, яких бракує, беруться на власний розсуд.

## 6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Розподіл годин для самостійної роботи студентів денної форми навчання з підготовки:

– до самостійних занять – 120 год.

№ з/п	Назва теми	Питання для самостійного опрацювання	Форми виконання	К-ть год
	<b>Тема 1</b> Формування власного капіталу	Випуск облігацій на умовах субординованого боргу. Достатність капіталу банку згідно з рекомендаціями Базельського комітету. Основні відмінності Базельських угод I; II; III.	доповідь, таблиця	10
	<b>Тема 2</b> Механізм залучення коштів у банках	Механізм нарахування процентів за банківськими депозитами. Правовий статус Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, керівні органи, функції та учасники Фонду. Джерела та порядок формування коштів Фонду. Гарантії Фонду та відшкодування коштів за вкладками. Процедури Фонду щодо виведення неплатоспроможних банків із ринку. Ліквідація банків.	конспект, реферат	14
	<b>Тема 3</b> Забезпечення касової діяльності банку	Організація інкасації коштів та перевезення валютних цінностей у банківських установах України Порядок створення та організація діяльності підрозділу інкасації банківської установи.	конспект, реферат, доповідь	12
	<b>Тема 4</b> Операції банків з електронними платіжними засобами	Аналіз сучасного стану ринку платіжних карток в Україні. Використання міжнародних платіжних карток в Україні.	реферат, доповідь, таблиця	14
	<b>Тема 5</b> Забезпечення кредитних операцій	Звернення стягнення на майно під заставою. Страхування ризиків, пов'язаних з кредитними операціями. Акредитація страхових компаній комерційним банком.	конспект, реферат, доповідь	12

	<p><b>Тема 6</b> Організація управління кредитним ризиком</p>	<p>Сутність, види та оцінка кредитного ризику. Методи управління, мінімізації кредитних ризиків. Управління кредитним ризиком на індивідуальній та портфельній основі. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затверджене постановою Правління Національного банку України від 30.06.2016 р. № 351 (зі змінами та доповненнями).</p>	<p>конспект, реферат, доповідь</p>	<p>12</p>
	<p><b>Тема 7</b> Операції банків з надання лізингових та факторингових послуг</p>	<p>Види лізингу та переваги для суб'єктів лізингових відносин. Етапи процесу лізингового кредитування. Основні відмінності між внутрішнім та міжнародним факторингом. Характеристика нормативно-правових документів, що регулюють факторингове обслуговування. Ризики під час здійснення факторингових операцій (постачальника, клієнта, банку).</p>	<p>таблиця, конспект, реферат, доповідь</p>	<p>14</p>
	<p><b>Тема 8</b> Операції банків на ринку нерухомого майна</p>	<p>Поняття та види іпотеки, іпотечних ринків. Особливості іпотечного кредитування Фонд фінансування будівництва банку. Інститути спільного інвестування (ІСІ). Фонд операцій з нерухомістю (ФОН).</p>	<p>конспект, реферат, доповідь</p>	<p>16</p>

	<b>Тема 9</b> Особливості банківських міжнародних розрахунків	Класифікація міжнародних розрахунків. Переваги та недоліки інкасових розрахунків. Спеціальні види акредитивів, що застосовуються під час міжнародних розрахунків.	конспект, реферат, доповідь, таблиця	14
<b>Разом</b>				<b>118</b>

**Опрацювання питань** для самостійної роботи, пропонується студентам виконувати на підставі додаткових інформаційних джерел (періодичних видань) та інтернет-ресурсів, які наведені у переліку рекомендованої літератури.

**Результати самостійної роботи** подаються (для оцінювання) на практичних, індивідуальних заняттях, консультаціях у таких формах: конспект, есе, доповідь, аналітична таблиця, презентації.

## 7. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

### 7.1. Критерії оцінювання

1. Критерієм успішного проходження здобувачем освіти оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни (див. табл. 3).
2. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку числової (рейтингової) шкали, що використовується.

Таблиця 3

Шкала переведення балів зі 100-бальної шкали оцінювання  
в оцінки за національною шкалою

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно	зараховано
70–89	добре	
50–69	задовільно	
1–49	незадовільно	не зараховано

### 7.2. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути:

- стандартизовані тести;
- наскрізні проекти;
- командні проекти;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- інтерактивне тестування;
- інтерактивні практичні завдання;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи.

### 7.3. Форми поточного та підсумкового контролю

Форма підсумкового контролю за навчальною дисципліною «Банківська система (рівень С) – Банківські операції II» залік.

1. Форми поточного контролю під час навчальних занять: тестування, бліц-опитування, написання модуля, захист результатів виконання групових або індивідуальних аналітично-розрахункових робіт / зав-

дань у робочому зошиті, презентація, дистанційний курс, есе, колоквіум тощо.

Розподіл балів, які може накопичувати здобувач вищої освіти із вивченням дисципліни «Банківська система (рівень С) – Банківські операції II», наведено в таблиці 4.

*Таблиця 4*

Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти за навчальною дисципліною «Банківська система (рівень С) – Банківські операції II» та їх оцінювання

Форми контролю	Максимальна кількість балів
	Денна форма навчання
Поточний контроль	
Практична перевірка – виконання завдань, ситуаційних вправ, кейсів, доповідей	90 балів
Всього за результатами поточного контролю:	90
Підсумковий контроль: залік	10
Всього	100

В таблиці 4 зазначено система оцінювання результатів виконання здобувачами вищої освіти всіх видів робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни «Банківська система (рівень С) – Банківські операції II».

## **8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ**

1. Порядок відкриття, використання коштів і закриття поточних рахунків суб'єктів господарювання, ідентифікація клієнта, укладання договору банківського рахунку.
2. Порядок відкриття, використання коштів і закриття депозитних рахунків суб'єктів господарювання, ідентифікація клієнта, укладання договору банківського внеску.
3. Основи організації, способи і форми грошових розрахунків у народному господарстві. Готівкові та безготівкові розрахунки.
4. Загальна характеристика розрахунково-касових операцій банків.
5. Організація касової роботи в установах банків. Операційна каса банку та джерела її поповнення. Порядок забезпечення банків готівкою.
6. Порядок приймання готівки від клієнтів через касу банку. Особливості документообігу.
7. Порядок видачі готівки клієнтам через касу банку. Особливості документообігу.
8. Особливості видачі банками готівки на заробітну плату.
9. Призначення та порядок видачі грошової чекової книжки клієнта банку.
10. Організація системи безготівкових розрахунків, принципи цієї системи, шляхи вдосконалення.
11. Форми безготівкових розрахунків, платіжні інструменти. Загальні правила документообігу платіжних документів.
12. Сфера використання та порядок проведення розрахункових операцій за допомогою платіжних доручень. Особливості здійснення розрахунків за допомогою платіжних доручень, які містять дату валютування.
13. Призначення та порядок видачі розрахункової чекової книжки клієнта банку.
14. Сфера використання та порядок проведення розрахункових операцій за допомогою відшкодованого та невідшкодованого акредитивів.
15. Характеристика та види векселів. Банківські операції з векселями.
16. Надання та погашення кредитів, пов'язаних з вексельним обігом:
  - врахування та переврахування векселів.
  - кредитування під заставу векселів.
17. Розрахункові операції банків з векселями
  - інкасування векселів;
  - оплата векселів за дорученням клієнта (доміциляція векселів).
18. Кредитна політика банків України. Кредитний потенціал комерційних банків, його формування і розподіл. Класифікація банківських кредитів.

19. Організація кредитної роботи в банках. Структура кредитних підрозділів банків. Етапи процесу кредитування.
20. Поняття кредитоспроможності позичальника. Характеристика факторів, що впливають на кредитоспроможність клієнта. Основні підходи до оцінки платоспроможності фізичних осіб.
21. Забезпечені і незабезпечені кредити, форми забезпечення кредитів. Нематеріальні форми забезпечення: гарантія банків та інших юридичних осіб, порука. Матеріальні форми забезпечення кредитів: застава рухомого і нерухомого майна.
22. Встановлення процентної ставки за користування кредитом.
23. Основний зміст кредитного договору та порядок його укладання. Відкриття кредитного рахунку.
24. Порядок погашення кредиту, пролонгація кредиту. Відповідальність сторін за порушення умов кредитної угоди.
25. Короткострокове кредитування суб'єктів господарської діяльності в поточну діяльність. Документи, необхідні для отримання кредиту, вимоги до їх оформлення. Порядок надання та погашення кредиту.
26. Довгострокове кредитування суб'єктів господарської діяльності в інвестиційну діяльність. Документи, порядок надання та погашення кредиту.
27. Короткострокове кредитування фізичних осіб на споживчі потреби. Документи, необхідні для отримання кредиту, вимоги до їх оформлення. Порядок надання та погашення кредиту.
28. Довгострокове кредитування фізичних осіб на споживчі потреби. Документи, порядок надання та погашення кредиту.
29. Міжбанківське кредитування. Особливості надання та погашення кредиту.
30. Консорціальне кредитування. Особливості надання та погашення кредиту.
31. Іпотечне кредитування. Особливості надання та погашення кредиту.
32. Ризики, що супроводжують інвестиційну діяльність банку, методи їх страхування.
33. Неторговельні операції комерційних банків в іноземній валюті. Їх види, характеристика, порядок та особливості проведення.
34. Порядок здійснення переказу іноземної валюти за дорученням і на користь фізичних осіб.
35. Операції з міжнародних торговельних розрахунків. Їх види, характеристика, порядок та особливості проведення.
36. Основні види розрахунків за зовнішньоекономічними операціями, особливості їх здійснення.
37. Операції із залучення та розміщення валютних коштів. Їх види, характеристика, порядок та особливості проведення.

38. Загальна характеристика та види нетрадиційних банківських послуг. Особливості їх надання українськими банками.
39. Лізингові операції банків. Їх характеристика, порядок та особливості проведення. Фактори, що впливають на розмір лізингових платежів.
40. Факторингові операції банків. Їх характеристика, порядок та особливості проведення. Основні умови факторингового договору.
41. Гарантійні послуги банків. Їх характеристика, порядок та особливості надання.
42. Посередницькі послуги банків. Їх види, характеристика, порядок та особливості надання.
43. Трастові послуги банків. Їх види, характеристика, порядок та особливості надання.
44. Форфейтинг. Економічний зміст, порядок та особливості проведення.
45. Шляхи підвищення ефективності банківської діяльності.
46. Операції Національного банку України.

## ГЛОСАРІЙ

**Аваль** – вексельна порука, згідно із якою аваліст (особа, яка здійснює аваль, зокрема банк) бере на себе відповідальність за оплату податкового векселя перед векселетримачем і яка оформлюється гарантійним написом банку на векселі чи на спеціальному додатковому аркуші (алонжі) окремо для кожного примірника кожного векселя. Забороняється оформлення авалю одним документом більше ніж на один вексель.

**Авторизація** – процедура отримання дозволу на проведення операції із застосуванням платіжної картки.

**Акредитив** – договір, що містить зобов'язання банку-емітента, за яким цей банк за дорученням клієнта (заявника акредитива) або від свого імені всупереч документам, які відповідають умовам акредитива, зобов'язаний здійснити платіж на користь бенефіціара або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж.

**Ануїтет** – щомісячна грошова сума визначеного кредитором розміру, що сплачується кредитору за рахунок оплати отриманого від нього кредиту, містить відсотки. У страховій справі **ануїтет також** означає причину щорічних виплат зі страхування ренти чи пенсій.

**Банк-кореспондент** – банки в різних містах чи країнах, між якими існує домовленість про взаємовигідне обслуговування клієнтів.

**Банківська таємниця** – інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, що стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи відомою третім особам під час надання послуг банку, і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту.

**Банківський чек** – паперовий розрахунковий документ установленної форми, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження чекодавця платнику про сплату чекотримачеві зазначеної в ньому суми коштів протягом установленого строку.

**Банкрутство** – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

**Безготівкові розрахунки** – перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, внесених ними готівкою до каси банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді.

**Бенефіціар** – **1)** особа (фізична, юридична), яка є одержувачем доходу чи платежу; **2)** особа (фізична, юридична), на користь якої здійснюють довірчі функції та якій належить дохід від трастової діяльності (якщо

трастові відносини здійснюються на користь самого довірителя, то поняття «бенефіціар» та «довіритель» збігаються); **3)** одержувач доходу за страховим полісом; **4)** одержувач коштів за платіжним дорученням; **5)** особа, на користь якої виставлено акредитив чи надається гарантія; **6)** юридична або фізична особа, на користь якої здійснюються довірчі функції та яка є одержувачем доходу чи платежу за векселем.

**Виписка з рахунку** – документ, що надається Банком тримачам рахунків, у якому зазначено всі операції із рахунку за певний період, баланс рахунку, а також нараховані відсотки на залишок коштів, що обліковуються на рахунку.

**Вільно конвертована валюта** – валюта, що широко використовується для здійснення платежів за міжнародними операціями та продається на головних валютних ринках світу (I група класифікатора валют Національного банку України).

**Гарантія** – за гарантією банк, інша фінансова установа, страхова організація (гарант) гарантує перед кредитором (бенефіціаром) виконання боржником (принципалом) свого обов'язку. Гарант відповідає перед кредитором за порушення зобов'язання боржником.

**Дебетна картка** – різновид платіжної картки, за допомогою якої можна сплатити за товари та послуги або отримати готівку в межах залишку на картковому рахунку.

**Денний ліміт за картою** – максимальна сума витрат протягом однієї доби, що встановлюється на кожну картку.

**Депозит** – зобов'язання банку за тимчасово залученими коштами фізичних і юридичних осіб або цінними паперами за відповідну плату.

**Депозитний сертифікат** – борговий цінний папір, що засвідчує право клієнта банку на отримання внесеної ним суми та процентів після закінчення встановленого строку дії депозитного сертифіката.

**Дефолт** – відмова від зобов'язань.

**Довіреність** – документ, що видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами.

**Еквайр** – банк, що здійснює еквайринг.

**Еквайринг** – діяльність еквайра щодо технологічного, інформаційного обслуговування торговців та виконання розрахунків з ними за операції, які здійснені із застосуванням платіжних карток.

**Емітент** – **1)** член платіжної системи, який здійснює емісію платіжних карток; **2)** іноземний банк, іноземна компанія, що здійснює випуск (емісію) чеків; **3)** юридична особа, яка від свого імені випускає цінні папери і виконує обов'язки, що випливають з умов їх випуску.

**Єврокард** – вид міжнародних кредитних карток.

**Завдаток** – сума, яку сплачує покупець, з метою гарантії подальшого виконання сторонами взятих на себе зобов'язань за договором. Якщо

покупець не виконує умови договору, то він втрачає ці гроші, якщо продавець не виконує умови договору, то він повертає покупцю цю суму у подвійному розмірі.

**Застава** – через заставу кредитор (заставотримач) має право у разі невиконання боржником (заставадавцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, отримати задоволення за рахунок заставленого майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника, якщо інше не встановлено законом (право застави).

**Імпринтер** – механічний пристрій, за допомогою якого тримач платіжної картки має змогу платити за товари, послуги або отримати готівку в касах уповноважених банків. В результаті проведеної операції, тримач картки обов'язкового отримує сліп (торговельну або банківську квитанцію).

**Інкасо** – розрахункова операція, за допомогою якої банк за дорученням свого клієнта і на підставі розрахункових документів отримує належні йому грошові суми з наступним зарахуванням цих сум на рахунки клієнта.

**Інфляція** – знецінювання грошей і безготівкових коштів, що супроводжується зростанням цін на товари і послуги.

**Іпотека** – вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекотримач має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання отримати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника у порядку, встановленому законом.

**Іпотечний кредит (direct mortgage loan; ипотечный кредит)** – довгостроковий кредит (довгострокова позика), яку надає банк під заставу нерухомості.

**Казначейство** – підрозділ банку, що здійснює оперативне управління потоками коштів з метою досягнення максимальної рентабельності операцій із забезпеченням достатнього рівня ліквідності, проведенням зваженої ризикової політики.

**Контрагент** – одна із сторін договору.

**Кліринг (clearing; клиринг)** – система безготівкових розрахунків за товари, цінні папери і послуги, що ґрунтується на врахуванні банками взаємних вимог і зобов'язань сторін.

**Комісійні банку (bank commission; комиссионные банка)** – комісійні, які отримує банк за надання певних банківських послуг (операцій).

**Конвертованість валюти ((currency) convertibility; конвертируемость (обратимость) валюты)** – 1) можливість законного обміну однієї валюти на іншу; 2) можливість у країні здійснити обмін національної валюти на золото; 3) оборотність, вільний міжнародний обмін валюти.

**Кредитна картка (credit card; кредитная карточка)** – спеціальний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, емітований банківською чи іншою кредитно-фінансовою установою, який засвідчує, що у відповідній установі є рахунок власника цієї картки.

**Кредитна лінія** – банківська послуга фінансового кредитування, за якою клієнт банку має поновлювальне право отримати кредит в межах загального кредитного ліміту.

**Кредитоспроможність (creditworthiness, solvency; кредитоспособность)** – наявність передумов для отримання кредиту і здатність повернути його. Кредитоспроможність позичальника визначається за показниками, що характеризують його здатність своєчасно розраховуватися за раніше отриманими кредитами, його поточне фінансове становище, спроможність у разі потреби мобілізувати кошти з різних джерел і забезпечити оперативну конверсію активів у ліквідні кошти.

**Курсова різниця (price / rate difference / disparity; курсовая разниця)** – різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти за різних валютних курсів.

**Маржа банківська** – різниця між середньозваженою ставкою доходу, що банківська установа отримує від підпроцентних активів, та середньозваженою ставкою витрат, що банківська установа виплачує за своїми підпроцентними зобов'язаннями. Крім маржі банківської, існують: біржова, страхова, торговельна.

**Меморіальний ордер** – розрахунковий документ, що складається за ініціативою банку для оформлення операцій щодо списання коштів з рахунка платника і внутрішньобанківських операцій відповідно до чинного законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку України.

**Міжнародна платіжна система** – платіжна система, де платіжна організація може бути як резидентом, так і нерезидентом, що здійснює свою діяльність на території двох і більше країн та забезпечує проведення переказу коштів у межах цієї платіжної системи, зокрема з однієї країни в іншу.

**Місія банку** – декларація, що пояснює, з якою метою банк існує та чого прагне досягти. Має вигляд документа, що формулює роль банку на фінансовому ринку, містить визначення існуючих та перспективних банківських продуктів і операцій, ринків, регіонів, а також тих сфер діяльності, де банк досяг переваг над конкурентами, і тих, де розраховує досягти стійких конкурентних переваг. Місія також визначає послідовність реалізації довгострокових стратегічних цілей.

**МФО** – абревіатура від «міжфіліальні обороти». В сучасній економіці цей термін використовують для ідентифікації банків. В міжнародній практиці використовують абревіатуру (Bank Identifier Code).

**Неплатоспроможність** – нездатність учасника платіжної системи в строк, встановлений договором або визначений законодавством України, в повному обсязі виконати свої зобов'язання щодо переказу коштів.

**Неналежний отримувач** – особа, якій без законних підстав зарахована сума переказу на її рахунок або видана їй у готівковій формі.

**Овердрафт (overdraft; овердрафт)** – короткостроковий кредит, що надається банком клієнту в разі перевищення суми операцій залишку коштів на його поточному/картковому рахунку або встановленого ліміту кредитування.

**Операційний час** – частина операційного дня банку або іншої установи – члена платіжної системи, протягом якої беруться документи на переказ і документи на відкликання, що мають бути оброблені, передані та виконані цим банком протягом цього ж робочого дня. Тривалість операційного часу встановлюється банком або іншою установою – членом платіжної системи самостійно та закріплюється в їх внутрішніх нормативних актах.

**Пеня (fine, penalty; пеня)** – фінансова санкція за несвоєчасне виконання грошового зобов'язання.

**ПІН-код (персональний ідентифікаційний номер)** – секретний код, відомий лише власнику платіжної картки і необхідний для здійснення операцій із використанням платіжної картки.

**Плаваюча процентна ставка (floating interest rate; плавающая процентная ставка)** – процентна ставка за середньо-, і довгостроковими кредитами, розмір якої може змінюватись банком в односторонньому порядку та в строки, передбачені умовами кредитного договору.

**Платіжна вимога** – розрахунковий документ, що містить вимогу (стягувача або у разі договірної списання отримувача) до обслуговуючого платника банку здійснити без погодження з платником переказ визначеної суми коштів з рахунку платника на рахунок отримувача;

**Платіжне доручення** – розрахунковий документ, що містить доручення платника банку або іншій установі – члену платіжної системи, здійснити переказ визначеної в ньому суми коштів зі свого рахунка на рахунок отримувача.

**Платіжна система** – платіжна організація, члени платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними під час проведення переказу коштів. Проведення переказу коштів є обов'язковою функцією, що має виконувати платіжна система. Внутрішньодержавна платіжна система – платіжна система, де платіжна організація є резидентом, та що здійснює свою діяльність і забезпечує проведення переказу коштів виключно в межах України. Міжнародна платіжна система – платіжна система, де платіжна організація може бути як резидентом, так і нерезидентом, і що здійснює свою діяльність на території двох і більше країн та забезпечує проведення переказу коштів у межах цієї платіжної системи, зокрема з однієї країни до іншої.

**POS-термінал** – електронний пристрій, за допомогою якого тримач платіжної картки має змогу сплатити за товари, послуги або отримати готівку в касах уповноважених банків. В результаті проведеної операції тримач картки обов'язково отримує чек.

**Поточний рахунок (account current; текущий счет)** – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства України.

**Поручитель** – фізична чи юридична особа, яка зобов'язується перед кредитором іншої особи відповідати за виконання нею свого зобов'язання в повному обсязі або в частині.

**Пролонгація (prolongation; пролонгация)** – 1) відстрочка; 2) продовження строку/терміну дії договору тощо.

**Процентна ставка (interest rate; процентная ставка)** – встановлена банком ставка, за якою у визначені в договорі строки виплачуються проценти; її розмір зазвичай встановлюють у річному обчисленні відповідно до одиниці використаного капіталу (позики, суми боргу).

**Процесинговий центр** – стороння організація, що здійснює процесинг операцій з платіжними картками (авторизація, кліринг, списання, технічна підтримка платіжних карток тощо).

**Процесинг** – діяльність, що містить виконання авторизації, моніторинг, збір, оброблення, зберігання й надання членам платіжної системи та розрахунковому банку платіжних повідомлень за операціями з платіжними картками.

**Сертифікат ощадний** – цінний папір, випущений банком як письмове свідоцтво про депонування грошових коштів, що засвідчує право вкладника на отримання після закінчення встановленого строку суми депозиту та процентів за ним.

**Строковий депозит** – це кошти, що зберігаються на окремих депозитних рахунках у банку протягом установленого строку, що визначається у разі відкриття цих рахунків.

**Трансакція** – (1) інформація в електронній формі про окрему операцію із застосуванням платіжної картки, що сформована за результатами її виконання; (2) переказ грошей, що виконується електронними засобами системи термінових переказів за ініціативою учасника системи термінових переказів.

**FIDR** – це процентна ставка за строковими депозитами фізичних осіб у валюті, тотожній валюті кредиту, що розміщені в Банку на строк 366 днів з виплатою процентів після закінчення строку дії депозитного договору. Залежно від зміни вартості кредитних ресурсів на фінансовому ринку України ставка FIDR може змінюватись (збільшуватись чи зменшуватись) в порядку, передбаченому сторонами у кредитному договорі.

## РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

### Законодавчі та нормативні акти

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
2. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121 – III // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності (Додаток до журналу “Вісник Національного банку України”), 2001. № 1. С. 3–46 (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
3. Закон України “Про Національний банк України” від 20.05.1999 № 679 – XIV (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
4. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” № 3480 – IV від 23.02.2006 р. (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
5. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23.02.2012 № 4452-VI // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4452-17> (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
6. Інструкція “Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті”, затверджена постановою Правління НБУ від 21.01.2004 № 22 // zakon.rada.gov.ua (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
7. Інструкція “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків в національній та іноземній валютах”, затверджена постановою Правління НБУ від 12.11.2003 № 492 (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
8. Інструкція “Про порядок регулювання діяльності банків в Україні”, затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.2001 № 368 (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
9. Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні, затверджена постановою Правління Національного банку України від 01.06.2011 № 174 (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
10. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні (до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні), схвалена постановою Правління НБУ від 15 грудня 2017 року № 803: URL: // zakon.rada.gov.ua.
11. План рахунків бухгалтерського обліку банків України, затверджений постановою Правління Національного банку України від 17.06.2004 № 280 (Із змінами та доповненнями): URL: // zakon.rada.gov.ua.
12. Положення “Про валютний нагляд”, затверджене Постановою Правління НБУ від 03 січня 2019 року № 13 (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
13. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 29.12.2012 № 148 (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.

14. Положення про порядок виконання банками документів на переказ, примусове списання і арешт коштів в іноземних валютах та банківських металів, затверджене Постановою Правління НБУ від 28.07.2008 № 216 (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
15. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами, затверджене постановою Правління НБУ від 03.12.2003 № 516 (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
16. Положення про організацію операційної діяльності в банках України, затверджене Постановою Правління НБУ від 18.06.2003 № 254 (зі змінами та доповненнями) / URL: // http://portal.rada.gov.ua.
17. Положення про порядок емісії електронних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням, затверджене постановою Правління НБУ від 05.11.2014 р. № 705 (зі змінами та доповненнями) / URL: // http://portal.rada.gov.ua.
18. Положення про порядок здійснення уповноваженими банками операцій за документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньоекономічними операціями, затверджене постановою Правління НБУ від 03.12.2003 № 514 (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
19. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затверджене постановою Правління Національного банку України від 30.06.2016 р. № 351 (зі змінами та доповненнями) / URL: // zakon.rada.gov.ua.
20. Методика розрахунку уповноваженими банками лімітів відкритої валютної позиції: постанова Правління Національного банку України 01.12.2015 № 847 / URL: // zakon.rada.gov.ua.
21. Технічний порядок проведення операцій із надання Національним банком України кредитів банкам України для збереження їх ліквідності Постанова Правління Національного банку України 26.02.2014 № 103 / URL: // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-14.

### **Основна**

1. Банківські операції : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна; за ред.: А. М. Мороза; Затверджено МОН України. 4-те вид., без змін. Київ: КНЕУ, 2009. 608 с.
2. Банківські операції: підручник / О. В. Дзюблюк, Б. П. Адамик, Н. Д. Галапуп та ін.; ред.: О. В. Дзюблюк. 2-ге вид. випр. і доповн. Тернопіль: Терно-граф, 2013. 688 с.
3. Вовчак, О. Д. Банківська справа: навч. посіб. / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин; рек. Мін. освіти і науки України. Львів: Новий Світ-2000, 2012. 560 с.
4. Косова Т. Д. Циганов О. Р. Банківські операції: навч. посібник / Донецький держ. ун-т управління. Донецьк: Норд-Прес; ДонДУУ, 2008. 350с.

5. Прасолова С. П. Банківські операції: навч. посіб. та практ. / С. П. Прасолова, О. С. Вовченко; рек. Мін. Освіти і науки молоді і спорту України. Київ: ЦУЛ, 2013. 568 с.

### Допоміжна

1. Банківська діяльність в Україні: проблеми, перспективи розвитку, напрями вдосконалення: наукова доповідь / за заг. ред. канд. екон. наук, доц. Б. І. Пшика. Київ: УБС НБУ, 2008. 119 с.
2. Банківська система: підручник / О. М. Тридід; за заг. ред. д.е.н., проф. Т. С. Смовженко. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 536 с.
3. Банківська система: підручник / М. І. Крупка, Є. М. Андрущак, І. В. Барилюк, Б. М. Вишивана, О. О. Глущенко; ред.: М. І. Крупка; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Л., 2013. 554 с. Бібліогр.: с. 530–546.
4. Болгар Т. М. Проблемні кредити у банківській діяльності в умовах фінансової кризи: монографія. Кременчук: Видавництво ПП Щербатих О. В., 2013. 368 с.
5. Васюренко О. В. Банківські операції: навч. посібник. 6-те вид., виправ. і доп. Київ: Знання, 2008. 318 с.
6. Гірняк В. В. Управління процесами оптимізації структури капіталу банку : монографія / В. В. Гірняк, Н. В. Дунас ; Львів. ін-т банк. справи Ун-ту банк. справи Нац. банку України (м. Київ). Львів: ЛБС УБС НБУ, 2014. 231 с.
7. Енциклопедія для банкіра: у 2 т. Т. 2. Практична термінологія / Л. М. Барабан, О. М. Бартош, О. Г. Березняк, О. І. Білик, Г. М. Білокінь; ред.: Т. С. Смовженко, Р. А. Слав'юк; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. Київ: УСБ НБУ, 2013. 547 с.
8. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків: навч. посібник / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. Суми: Університетська книга, 2012. 523 с.
9. Кузнєцова А. Я. Реструктуризація банківської системи в Україні: монографія / А. Я. Кузнєцова, О. В. Невмержицька, А. В. Лазня. Київ: УБС НБУ, 2014. 215 с.
10. Механізм банківського кредитування малого бізнесу в Україні: монографія / Г. М. Азаренкова Київ : УБС НБУ, 2013. 171 с.
11. Міщенко В. І. Банківські операції: підручник / В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янська, О. Г. Коренева. Київ: Знання, 2007. 796 с.
12. Оцінювання фінансових інструментів банку за міжнародними стандартами фінансової звітності: навч. Посібник / П. М. Сенищ, В. І. Ричаківська, М. Л. Лапішко, Л. П. Снігурська. Київ: УБС НБУ, 2009. 451 с.
13. Прасолова С. П. Банківські операції: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. 568 с.
14. Савлук С. М. Власний капітал комерційного банку: монографія / С. М. Савлук ; рек. Мін. освіти і науки України. Київ : КНЕУ, 2012. 459 с.

15. Степаненко А. І. Управління банківською системою України у стратегії економічного зростання: монографія / А. І. Степаненко. Київ: УБС НБУ, 2010. 319 с.

### **Інтернет-ресурси:**

#### **Органи державного управління і національні інститути**

Національний банк України <a href="http://www.bank.gov.ua">www.bank.gov.ua</a>
Міністерство фінансів України <a href="http://www.minfin.gov.ua">www.minfin.gov.ua</a>

#### **Національні науково-дослідні інститути та центри**

Національний інститут стратегічних досліджень <a href="http://www.niss.gov.ua">www.niss.gov.ua</a>
Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова <a href="http://www.ucerps.org">www.ucerps.org</a>
Інститут глобальних стратегій <a href="http://www.igls.com.ua">www.igls.com.ua</a>
Інститут економічних досліджень і політичних консультацій <a href="http://www.ier.kiev.ua">www.ier.kiev.ua</a>

#### **Наукові та електронні бібліотеки в Україні**

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського <a href="http://www.nbuv.gov.ua">www.nbuv.gov.ua</a>
Національна парламентська бібліотека <a href="http://www.alpha.rada.kiev.ua">www.alpha.rada.kiev.ua</a>
Наукова бібліотека імені Максимовича <a href="http://www.lib-gw.univ.kiev.ua">www.lib-gw.univ.kiev.ua</a>
Львівська електронна бібліотека імені В. Стефаника <a href="http://www.lsl.lviv.ua">www.lsl.lviv.ua</a>
Велика економічна бібліотека <a href="http://www.economics.com.ua">www.economics.com.ua</a>
Електронна бібліотека <a href="http://www.lib.com.ua">www.lib.com.ua</a>

### **Міжнародні економічні і фінансові організації**

Міжнародний валютний фонд (МВФ) (The International Monetary Fund) <a href="http://www.imf.org">www.imf.org</a>
Міжнародна фінансова корпорація (МФК) (The International Finance Corporation) <a href="http://www.ifc.org">www.ifc.org</a>
Група Світового банку (The World Bank Group) <a href="http://www.worldbank.org">www.worldbank.org</a>
Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР) (International Bank for Reconstruction and Development) <a href="http://www.worldbank.org/ibrd">www.worldbank.org/ibrd</a>
Міжнародна асоціація розвитку (МАР) (The International Development Association) <a href="http://www.worldbank.org/ida">www.worldbank.org/ida</a>
Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАГІ) (The Multilateral Investment Guarantee Agency) <a href="http://www.miga.org">www.miga.org</a>

### **Міжурядові організації**

Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) (The Organization for Economic Cooperation and Development) <a href="http://www.oecd.org">www.oecd.org</a>
--

### **Науково-дослідні, інформаційні та статистичні центри**

Інститут міжнародної економіки (Institute for International Economics) <a href="http://www.iic.com">www.iic.com</a>
Статистична служба Європейської комісії (Євростат) <a href="http://www.eurostat.eu.int">www.eurostat.eu.int</a>
Сайт Історії європейської інтеграції (The History of European Integration Site) <a href="http://www.let.leidenuniv.nl/history">www.let.leidenuniv.nl/history</a>
Сайт Асоціації українських банків <a href="http://www.aub.org.ua">www.aub.org.ua</a>
Сайт «Простобанк Консалтинг» <a href="http://www.prostobank.ua">www.prostobank.ua</a>
Сайт інформаційного банківського порталу <a href="http://www.uabanker.net">www.uabanker.net</a>
Сайт інформаційно-аналітичного порталу «Банки України» <a href="http://www.ukrbanks.info">www.ukrbanks.info</a>

Навчальне видання

**Вядрова** Надія Григорівна

## **МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

з дисципліни «Банківська система (рівень С – Банківські операції II)»  
для студентів спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування,  
освітньої програми «Банківська справа та фінансовий консалтинг»  
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Коректор *Б. О. Хільська*  
Комп'ютерне верстання *Н. О. Ваніна*  
Макет обкладинки *І. М. Дончик*

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 2,8. Наклад 100 пр. Зам. № 39/21.

Видавець і виготовлювач  
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,  
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.  
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна  
Тел. 705-24-32